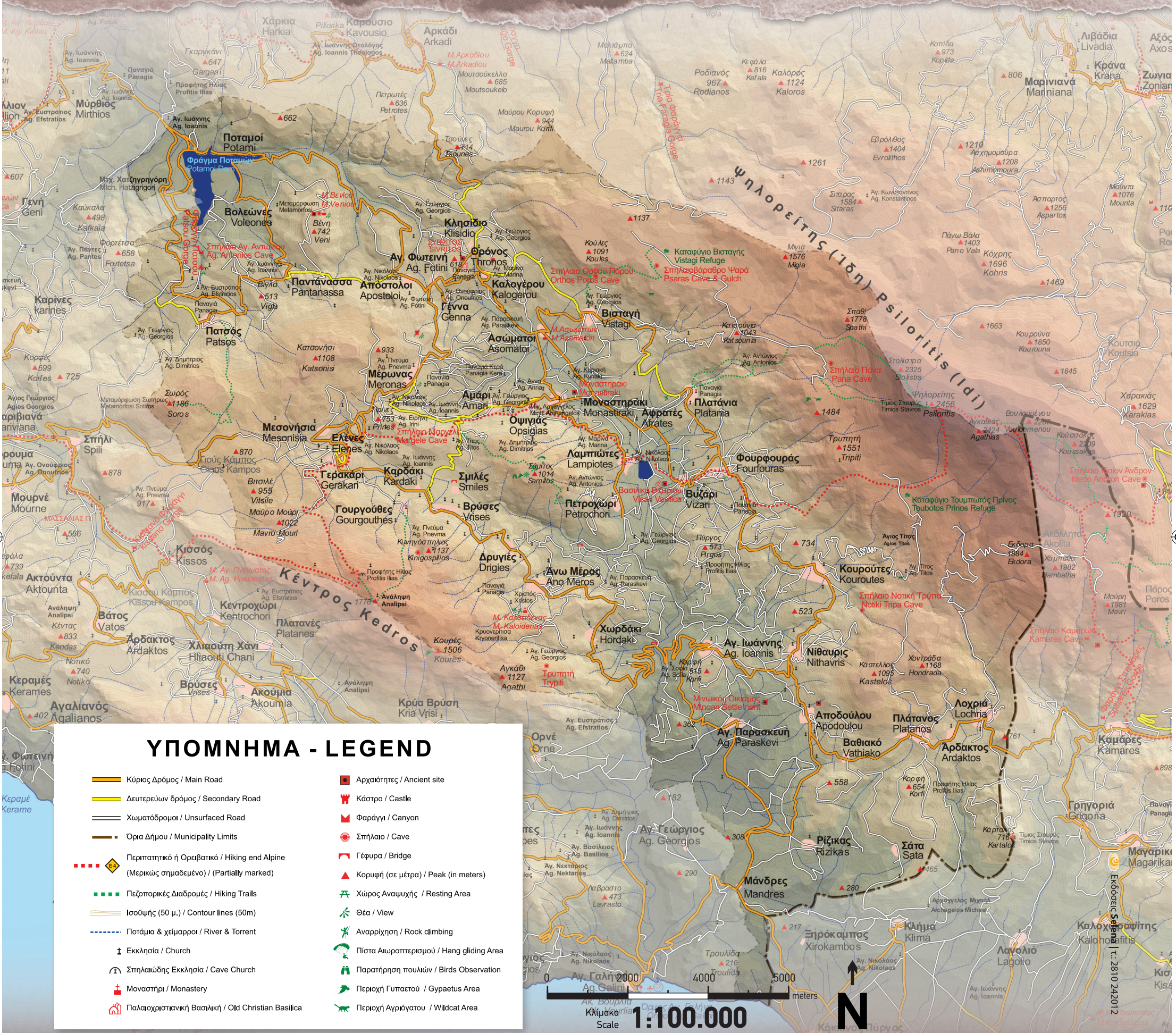


ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Cultural Trails

ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΙΟΥ | MUNICIPALITY OF AMARI
Αγία Φωτεινή Αμαρίου - Ρέθυμνο - Κρήτη
Aghia Fotini Amari - Rethymno - Crete
T. +30 28333 40201 - Fax. +30 28330 22104
www.amariguide.gr | info@amari.gov.gr



Δήμος
Αμαρίου



Το έργο «**Σήμανση και Πληροφοριακό Υλικό Δήμου Αμαρίου**» είναι ενταγμένο στον Άξονα Προτεραιότητας 7 «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Κρήτης» με Κ.Θ.Π. 61 «Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση» στο πλαίσιο του προγράμματος «Ολοκληρωμένα Σχέδια Ανάπτυξης Περιοχών Υπαίθρου (ΟΣΑΠΥ) Δήμου Αμαρίου» του Ε.Π. Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013. Το έργο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ).



Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πολιτιστικές Διαδρομές στο Δήμο Αμαρίου

Η περιοχή του Αμαρίου από την Μινωική ήδη περίοδο υπήρξε η φυσική έξοδος και το πέρασμα απ' τα νότια παράλια της Κρήτης και την εύφορη πεδιάδα της Μεσσαράς προς τις βόρειες και δυτικές περιοχές του νησιού.

Στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Αμαρίου, διαπιστώνονται ίχνη συνεχούς ανθρώπινης δραστηριότητας από την Νεολιθική εποχή (6000 π.χ.). Ευρήματα αυτής της περιόδου ανακαλύφθηκαν σε διάφορες ανασκαφές που χρονολογούνται από το 1931.

Τα μεγαλύτερα οικιστικά κέντρα κυρίως της αρχαϊκής περιόδου βρίσκονται χωροθετημένα σε κορυφές λόφων περιμετρικά της κοιλάδας του Αμαρίου. Οι γνωστές αρχαίες πόλεις αυτής της περιόδου χαρακτηρίζονται από τις οχυρές θέσεις στις οποίες οικοδομούνται δημιουργώντας ταυτόχρονα και τις ρίζες του λαϊκού και παραδοσιακού πολιτισμού που επιβιώνει μέχρι τις ημέρες μας.

Στο βόρειο τμήμα της κοιλάδας του Αμαρίου, σε ένα κομβικό σημείο, δεσπόζει το Βένι, ένα φυσικό οχυρό ύψους 150 μέτρων. Στην κορυφή διατηρούνται αρχαιολογικά λείψανα που χρονολογούνται από τους υστερομινωικούς έως τους ενετικούς χρόνους, στους οποίους ανήκει και η ερειπωμένη εκκλησία του Σωτήρος Χριστού. Τα ευρήματα που ήρθαν στο φως από τις περιορισμένες μέχρι σήμερα ανασκαφικές έρευνες υπογραμμίζουν την σπουδαιότητα του αρχαίου αυτού οικισμού που δεν έχει ταυτιστεί με κάποια πόλη. Είναι πιθανό, ο οικισμός αυτός να ανήκε στην επικράτεια της αρχαίας Συβρίτου, τα λείψανα της οποίας εντοπίζονται στα γειτονικά χωριά Αγία Φωτεινή και Θρόνος. Άλλωστε το Βένι βρίσκεται στο μέσον της διαδρομής από τη Συβρίτο στο ιερό Κρανάϊου Ερμού στην Πατσό, που επίσης θεωρείται ότι ανήκε στην επικράτεια της. Ο χώρος του ιερού του Ερμή στο φαράγγι της Πατσού καταλάμβανε τη βραχόσκητη, μέσα στην οποία είναι χτισμένο το εκκλησάκι του Αγίου Αντωνίου, αλλά και την πλαγιά μέχρι την πηγή.

Η αρχαία λατρεία ήταν αδιάλειπτη για 25 αιώνες τουλάχιστον, από τα μινωικά χρόνια έως το τέλος της ρωμαϊκρατίας (2000 π.Χ. - 4^ο αιώνα μ.Χ.). Αναθηματική επιγραφή του 1^{ου} αιώνα π.Χ. έχει αποδώσει το ιερό στον Ερμή Κρανάϊο, τον οποίο επικαλούνταν για τη γονιμότητα της γης και των ζώων.

Η λατρεία του Ερμή ήταν πολύ διαδεδομένη στην Κρήτη. Κατά την περίοδο της ρωμαϊκρατίας λατρεύεται και ο Παν, επίσης δημοφιλής στους αγρότες. Οι ανασκαφές που διεξάγονται από την ΚΕ' Εφορεία Αρχαιοτήτων αποκαλύπτουν το χώρο σχεδόν ανέπαφο με τους βράχους στη φυσική τους μορφή. Ο μεγαλύτερος αριθμός των ευρημάτων είναι τα αγγεία, πολυάριθμα όμως είναι και τα είδωλα, γλυπτά και διάφορα αντικείμενα της καθημερινής ζωής. Οι πιο ακμαίοι αιώνες του ιερού από τα μέχρι τώρα δεδομένα φαίνεται να ήταν από το 10^ο μέχρι τον 7^ο - 6^ο αιώνα περίπου.

Οι σημαντικότεροι αρχαιολογικοί χώροι του δήμου στους οποίους έχουν γίνει συστηματικές ανασκαφές είναι η αρχαία Συβρίτος, οι αρχαιότητες του Μοναστηρακίου και ο μινωικός οικισμός στο Αποδούλου.

Αρχαιολογικός χώρος Συβρίτου

Η Συβρίτος υπήρξε μια από τις αρχαιότερες και σημαντικότερες πόλεις της Δυτικής Κρήτης, με την επικράτεια της να εκτείνεται στην εύφορη κοιλάδα του Αμαρίου. Το οικιστικό της κέντρο εντοπίζεται στο λόφο της Κεφάλας, στις Νοτιοδυτικές υπώρειες της Ίδης, σε θέση που ελέγχει την πρόσβαση από τη βόρεια ακτή του νησιού και τη γειτονική πόλη της Ελεύθερας, προς τα σημαντικά κέντρα της Φαιστού και της Γόρτυνας στα νότια. Οι παλιότερες αρχαιολογικές μαρτυρίες για την πόλη ανάγονται στην ΥΜΠΓ περίοδο. Την εποχή αυτή στην κορυφή της Κεφάλας λειτουργεί ένας εκτεταμένος οικισμός. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του είναι οι απορριμματικοί λάκκοι που βρέθηκαν σκαμμένοι στο φυσικό ασβεστόλιθο, γεμάτοι με κεραμική και οστά και που σχετίζονται με τελετουργικές πρακτικές. Η πόλη συνεχίζει τη ζωή της στην ίδια θέση κατά τους σκοτεινούς χρόνους όπως και κατά την αρχαϊκή και την κλασική περίοδο, ενώ ακμάζει στα ελληνιστικά χρόνια. Στην ελληνιστική περίοδο οχυρώνεται με τείχος, λείψανα του οποίου σώζονται ακόμη. Την εποχή αυτή αποτελεί μέρος του ευρύτερου ελληνιστικού κόσμου διατηρώντας σχέσεις Ασίας, όπως μαρτυρούν οι προξενικές επιγραφές που βρέθηκαν στο Θρόνο. Στα ρωμαϊκά χρόνια γνωρίζει τη μεγαλύτερη εξάπλωση της. Στην κορυφή του λόφου φαίνεται ότι βρισκόταν τα δημόσια κτίρια στα οποία οδηγούσε λιθόστρωτος δρόμος. Μάλιστα η πρόσφατη ελληνιστική ανασκαφή έφερε στο φως το πόδι υπερμεγέθους χάλκινου αγάλματος που στόλιζε δημόσιο κτίσμα. Παράλληλα συστηματικές ανασκαφές αποκάλυψαν σπίτια της περιόδου στο σύγχρονο οικισμό της Αγ. Φωτεινής.

Αρχαιολογικός χώρος Μοναστηρακίου

Στη θέση Κόκκινος Χάρακας, στο χωριό Μοναστηράκι, υπάρχει μινωικό ανάκτορο παλαιοανακτορικής εποχής (2000 -1700 π.Χ.). Το ανάκτορο έχει έκταση περίπου 300 στρεμμάτων. Έχει ανασκαφεί τμήμα του πυρήνα του ανακτόρου και έχουν βρεθεί αποθηκευτικοί χώροι, χώροι κατοικίας, τελετουργιών, επίσημα διαμερίσματα, καθώς και στοιχεία πολεοδομίας και συγκροτημένης κεντρικής διοίκησης. Έχουν ανασκαφεί περίπου 150 δωμάτια. Στο χώρο είναι ορατοί πελώριοι αναλημματικοί τοίχοι και τα άφθονα κινητά ευρήματα βρίσκονται στο Μουσείο Ρεθύμνου. Έχει βρεθεί μεγάλος αριθμός πύθων, όπου αποθηκεύονταν τα προϊόντα της εποχής: λάδι, κρασί, δημητριακά, όσπρια. Επίσης, λεπτά καμαραϊκά αγγεία, πολλά από αυτά εισαγμένα από τη Φαιστό. Σφραγίσματα, δηλαδή αποτυπώματα σφραγίδων πάνω σε κομμάτια πηλού, έκλειναν πώματα αγγείων, καθώς και σάκους, κασέλες και θύρες δωματίων. Με την μελέτη των σφραγισμάτων αυτών γνωρίζουμε το διοικητικό σύστημα, οικονομία και οργάνωση της αρχαίας αυτής κοινωνίας. Εκτός από τη γεωργία, η κτηνοτροφία ήταν ιδιαίτερα ανεπτυγμένη. Κοπάδια αιγοπροβάτων, χοίρων και βοοειδών αποτελούσαν σημαντικό τμήμα της οικονομίας. Η παρουσία ελαφιών, σκύλων και ιπποειδών συμπληρώνει την εικόνα του αρχαιοπεριβάλλοντος του ανακτόρου. Το ανάκτορο στο Μοναστηράκι καταστράφηκε από ισχυρό σεισμό και πυρκαγιά γύρω στο 1700 π.Χ.

Αρχαιολογικός χώρος Αποδούλου

Οι ανασκαφές των τελευταίων χρόνων έφεραν στο φως μία ιδιαίτερα σημαντική μινωική εγκατάσταση, της παλαιοανακτορικής περιόδου (19^{ος} αι. π.Χ. - 1600 π.Χ.) κοντά στο σημερινό χωριό Αποδούλου, στο νότιο τμήμα της περιοχής του Αμαρίου. Ο χώρος βρίσκεται πάνω στο «δρόμο» που ένωνε το ανάκτορο της Φαιστού με το μεγάλο παλαιοανακτορικό κέντρο του Μοναστηρακίου και μάλλον λειτουργούσε ως ενδιάμεσος σταθμός. Η εγκατάσταση καταστράφηκε από ισχυρή πυρκαγιά, την ίδια περίοδο με την καταστροφή των γειτονικών της κέντρων. Παρόλα αυτά, η ζωή στο Αποδούλου και στη Φαιστό συνεχίστηκε και στη νεοανακτορική εποχή. Οι ανασκαφές έχουν αποκαλύψει αποθήκες με πολλά πιάρα, που αποτελούν τμήμα ενιαίου συγκροτήματος, ίσως της κατοικίας του τοπικού άρχοντα. Στην κορυφή του ίδιου λόφου βρίσκεται και ο νεοανακτορικός οικισμός που εντοπίστηκε στη δεκαετία του 1930. Επίσης, σε διάφορες θέσεις κοντά στο χωριό έχουν εντοπιστεί και ανασκαφεί αρκετοί κυκλικόι θολωτοί τάφοι μετανακτορικών χρόνων με λάρνακες, αγγεία και διάφορα κοσμήματα. Κατά την μακρά περίοδο των 16 περίπου αιώνων που ακολουθεί την πτώση του Ρωμαϊκού κράτους από τον 3^ο αιώνα μέχρι και τον 19^ο αιώνα, η ενδοχώρα της Κρήτης και ιδιαίτερα οι ορεινές περιοχές, γίνονται ο ζωτικός χώρος όπου αναπτύσσεται και ριζώνει ο λαϊκός κρητικός πολιτισμός, με την μορφή και τις εκφράσεις που τον γνωρίζουμε σήμερα.

Οι ιστορικές περιόδοι της πρώτης βυζαντινής περιόδου, της αραβικής κατάκτησης του νησιού, της δεύτερης βυζαντινής περιόδου και της βενετοκρατίας δεν φαίνονται να επηρεάζουν την χωροθέτηση των μικρών και μεγάλων οικισμών που αναπτύσσονται στις πλαγιές των λόφων και των βουνών γύρω από την κοιλάδα του Αμαρίου.



Cultural Trails in the Amari Valley

Already from the Minoan period, Amari area was the natural exit and the passage from the South coasts of Crete and the fertile Messara plain to the North and West areas of the island.

Traces of constant human activity, dating back to the neolithic era (6000 BC) are discovered at the wider area of Amari valley. Findings of that period were revealed in various diggings dated back to 1931.

The largest built-up areas of mainly the Archaic period are located around the Amari valley on the top of the hills. In this way, they also create the roots of the folk and traditional culture which exists till today.

In a focal point of the northern part of Amari valley, there is Veni, a natural hill fort. Archaeological remains as well as the ruined church of Christ the Savor, dated from the Late Minoan and Venetian period, are maintained on its flat top. The discovery of new findings from the limited research excavations which have taken place until today, shows the importance of this ancient settlement that has not been identified with any town. It's possible that this settlement used to be part of the territory of ancient Sybritos, whose remains are found in the nearby villages of Agia Foteini and Thronos. Besides, Veni is located in the middle of the route of Sybritos to the Cave of Kranaios Ermis in Patsos, which is also considered to be part of its territory. In the Gorge of St. Antonios, there is the Cave of Kranaios Ermis, where also the Church of St. Antonios is.

Ancient worship had been uninterrupted for at least 25 centuries, since Minoan times until the end of Roman era (2000 BC-4th century AD). There is a dedicatory inscription of the 1st century BC to Hermes in the Cave of Kranaios Ermis, whom they were invoking for the fertility of Earth and animals.

Hermes' worship was very widespread in Crete where as during Roman era, Pan, popular in farmers too, was also worshiped. Moreover, the excavations which take place, reveal the location almost intact and the rocks in their natural shape. We can observe that the largest number of findings are jars, idols, sculptures and some objects of daily life, not to mention that the most active centuries of the sanctuary seem to be around the 10th until the 7th -6th century BC.

The most important archaeological places of Amari valley, where constant excavations have taken place, are the ancient Sybritos, the antiquities of Monastiraki and the Minoan Settlement of Apodoulou.

Archaeological site of Sybritos

Sybritos used to be one of the most ancient and important towns of West Crete, located in the fertile valley of Amari. Its residential centre is situated in the hill of Kefala, in the Southwest foothills of Ida, being able to control from there the access from the Northern coast of the island and the nearby town Eleutherna towards the important sites of Phaistos and Gortyna in the South. The oldest evidence of the town dates back to the Late Minoan years, when there is an extensive settlement at the top of Kefala. In this settlement some dug holes were found at the natural limestone, full of pottery and bones related to ritual practices. The city's life went on in the same location during the Dark Ages, the Archaic and Classical Period. However it flourishes in the Hellenistic Period, when a preserved wall was built, remains of whom are still maintained. In that period, it becomes a part of the wider Hellenistic world, keeping relationships with Asia, as it was identified by some consular inscriptions, found in Thronos. Sybritos reached the apogee of its sprawl in Roman Times. By crossing a cobbled street you would meet the public buildings that were located in the top of the hill. In fact, the leg of an oversized brass statue which decorated a public building was discovered in the recent greek-italian excavation while houses of that period were revealed in the modern settlement of Agia Fotini by rescue excavations.

Archaeological site of Monastiraki

There is a 300-acre minoan palace of the Old Palace Phase (2000-1700 BC) in Monastiraki village, at position Kokkinos Charakas. A part of the palace center has been excavated and some warehouses, residential places, ceremonial locations, official apartments and also elements of urban planning and coordinated central administration have been discovered. In total, 150 rooms have been revealed. There are some visible and huge supporting walls in the location, while there are many mobile findings in the Museum of Rethymno. Also, the findings include some thin camaraic vessels, much of them imported from Faistos, and a large number of jars that were used to store the seasonal products such as olive oil, wine, cereals and legumes. Impressions of seals on pieces of clay, used to seal stoppers of vessels, bags, chests and also doors of rooms. By studying these seals, we are able to learn about the administrative system, the economy and the organisation of this ancient society. Besides agriculture, livestock was really developed as herds of sheep and goats, pigs and cattle used to be an essential part of economy.

Finally, the ancient environment of the palace was completed by the presence of deers, dogs and equidae. The palace of Monastiraki was destroyed by a huge earthquake and fire around 1700 BC.

Archaeological site of Apodoulou

The excavations of the last years revealed a very important minoan installation dating to the period of the first palaces (19th century BC-1600BC), very close to the modern village Apodoulou in the southern area of Amari area. The site is located in the middle of the natural route from Phaistos to Monastiraki, thus the settlement of Apodoulou seemed to operate as a stopover between the two major palatial centres of the region. Clear traces of fire upon the ruins suggest what caused the destruction of the settlement, at exactly the same period when both its neighboring centers were destroyed. However life at Apodoulou and Phaistos continued into the New Palace period. Excavations have revealed jars in some warehouses, that are a part of a united complex, probably the house of a local lord. The settlement of the New Palace period that was discovered in the 1930s, is situated in the top of the same hill. Moreover, a lot of circular vaulted tombs of the Postpalatial period with shrines, vessels and some jewelry, have been excavated in various locations close to the village.

During the long period of about 16 centuries after the fall of Roman Empire (3rd -19th century), the mainland of Crete and especially the mountainous areas became the vital place where the Cretan Folk civilization was developed and put down its roots with the shape and the expressions that we know it nowadays. The historical periods of the first and second Byzantine period, of the Arab conquest and Venetocracy don't seem to affect the location of the small and big settlements that were developed in the mountain and hill slopes around the Amari valley.